

Til: Klima- og miljødepartementet

Hørings svar på forslag om ny prioritert art og to utvalgte naturtyper

Vi viser til høringsbrev datert 06.02.2020

Norges Skogeierforbund vil innledningsvis berømme Klima- og miljødepartementet for å sette bort oppdrag om vurdering av virkemiddelbruk for «truet natur» til en etatsgruppe bestående av flere offentlige etater, som har ansvar for ulike typer arealbruk. Dette er en arbeidsform som vi har inntrykk av at gir grunnlag for en balansert vurdering av virkemiddelbruk for å ivareta truet natur. For oss som næring har denne prosessen derimot fremstått som en relativt lukket prosess, med begrenset mulighet for skogbruket til å få informasjon om vurderinger underveis og komme med innspill. Vi synes derfor det er beklagelig at det i departementets etterarbeid som har ledet fram til forslagene i denne høringen, ikke er invitert til en dialog om relevante virkemidler for å ivareta truet natur og ev justering i eksisterende.

Skogbrukets tilnærming for å ivareta mangfoldet av naturtyper og arter

Norges Skogeierforbund er opptatt av å sørge for at vi ivaretar det biologiske mangfoldet i Norge. For ivaretagelse av biologisk mangfold i skog er det derfor iverksatt en rekke tiltak som i sum er innrettet for å sikre leveområder for alle arter i skogen i Norge. I tillegg jobbes det i skogeierorganisasjonene med å frembringe en variasjon av naturområder med stor verdi for biologisk mangfold til vern gjennom arbeidet med frivillig vern av skog. På arealer hvor det drives skogbruk gjennomføres det også en rekke tiltak. Et av de viktigste tiltakene for å ivareta truede arter og naturtyper her er registrering av livsmiljøer som er dokumentert å være spesielt viktig for rødlistearter og avsetting av et utvalg av disse for forvaltning i nøkkelbiotoper. I tillegg er det i PEFC- skogstandard krav om utsjekk av miljødatabaser før hogst. Dette innebærer blant annet at forekomster av truede naturtyper og truede arter skal konsulteres av person med biologisk kompetanse. Her vurderes det om det er behov for hensyn som innebærer etablering av en nøkkelbiotop. PEFC- skogstandard omfatter nær 100% av all hogst og salg av tømmer i Norge.

For skogbruksaktiviteter vurderer vi at det per dags dato foreligger et helhetlig og dynamisk system for å sikre ivaretagelsen av alle skoglevende arter og naturtyper i skog. Det innebærer også at ny kunnskap og endring i prioriteringer på bakgrunn av dette kan gi grunnlag for justering av hensyn.

Ny kunnskap om arter og naturtyper vil eksempelvis kunne endre vår prioritering av livsmiljøer som avsettes, men også gi føringer for konsultasjon med miljødatabaser og vurdering av ulike arts- og naturtypeforekomster.

Overordnet vil kunnskap for eksempel om enkeltarters eller naturtypers reduksjon i livsmiljø eller sårbarhet med hensyn til for eksempel spredningsbegrensninger, enkelt kunne implementeres i veiledning for konsultasjon med miljødatabaser som i praksis fungerer som en form for meldeplikt for alle kartfestede forekomster av truede rødlistearter.

Føringer for å vurdere om prioritert art og uvalgt naturtype er de mest hensiktsmessige virkemiddelet

Proessen med å velge ut hvilke arter og naturtypene som skal omfattes av forskriftene må sees i sammenheng med de føringer som er gitt for dette ved stortingsbehandlingen av naturmangfoldloven. Det forventes at KLD følger opp innstillingen fra energi og miljøkomiteen på følgende punkter:

- ”Komiteen viser til at det før etablering av økologiske funksjonsområde for ei prioritert art skal være gjort ei vurdering av om prioritering er det hensiktsmessige verkemidlet eller om andre verkemidler er bedre eigna. Det kan være bruk av anna lovverk eller frivillige løysningar.»
- «Komiteen vil peike på at 48 pst. av artene på raudlista er knytt til skog. Sikring av dette artsmangfaldet kan berre skje ved at skogen som heilskap har tilstrekkeleg med egna livsmiljø for dei ulike artane. Praktisk talt heile norsk skogbruk er i dag miljøsertifisert etter "Levende Skogs" standard for eit berekraftig norsk skogbruk, som er utviklet i ein konsensusprosess der m.a. naturvernorganisasjonane har vore aktivt representert. I tillegg til krav om generelle miljøomsyn og spesielle krav knytt til sumpskog, kantsoner, edellauvskog og anna biologisk rik skog, er det etablert eit system for å registrere og ivareta nøkkelbiotopar for arter som ville vere trua dersom det ikkje vert teke spesielle omsyn.»
- «På same måte som for prioriterte artar viser komiteen til at det før utveljing skal vurderast om ordninga med utvalde naturtypar er den mest hensiktsmessige ordninga, eller om andre tiltak heller bør brukast. Det kan for eksempel vere områdevern eller frivillige løysningar.»
- «Komiteen vil peike på at det ikkje er eintydig ute i naturen om eit konkret areal er av en særskild naturtype. Avgrensinga av arealet vil òg svært ofte måtte vere basert på en skjønnsvurdering. Komiteen vil derfor understreke at det må vere en føresetnad at styresmaktene orienterer berørte grunneigarar om at dei har en utvald naturtype på sin eigedom, og kva konkret areal bl.a. meldeplikta for skog- og jordbrukstiltak skal gjelde for, og at det er dette grunneigaren skal forhalde seg til. Dette er etter komiteen si mening nødvendig for å få ordninga

med utvalde naturtyper til å fungere, og at ordninga blir føreseieleg for den enkelte grunneigar.»

Det er etter vår vurdering en forutsetning at de beslutningsgrunnlag, som er utarbeidet eller er under utarbeiding for aktuelle arter eller naturtyper konkret utreder hvilke frivillige løsninger, som er satt i verk eller om det kan settes i verk ytterligere frivillige tiltak som alternativ til bruk av juridiske virkemidler etter naturmangfoldloven.

Til de konkrete forslagene

Utkast til forskrift om elfenbenslav som prioritert art

Vi stiller oss undrende til beslutningen om å velge ut akkurat elfenbenslav som prioritert art. Dette både med bakgrunn i artens utbredelse, og antall forekomster globalt, samt artens sprednings- og etableringsevne. Vi synes det er beklagelig at man ikke har invitert til en dialog med skogeierorganisasjonene og sentrale miljøsertifiseringsorganer om muligheten for å styrke ivaretagelsen av arten gjennom eksisterende virkemidler i krav til miljøsertifisering av skogbruk i PEFC som omfatter nær 100 % av all skogsdrift

Artens egenskaper og egnethet for prioritering etter nml.

Det er etter det vi kjenner til ikke gjort sannsynlig eller utredet i forelagte beslutningsgrunnlag om artens forekomster i Norge genetisk eller på annen måte skiller seg vesentlig fra artsforekomster i områder av verden hvor arten er vanlig forekommende og til dels kan være en dominerende art innen artsgruppen (ref. rødlistevurderingen av arten fra 2015 og registreringer i GBIF <https://www.gbif.org/species/2609349>.) Betydningen av økt ivaretagelse i Norge for artens overlevelse globalt, burde vært utredet før ev. forslag om et inngripende tiltak som prioritering av en art er.

Elfenbenslav er en kryptogam art hvor sporer og soredier kan spres over store avstander med vind. Arten finnes derfor over store deler av verden og spredt over store geografiske områder i Norge, der egnet livsmiljø forekommer. I likhet med flere lavarter knyttet til «lysåpen skog» må det forventes at artens naturlige dynamikk er knyttet til skogtilstanden hvor sene suksesjonsstadier med liten lystilgang fører til lokal utdøing, mens artens spredningsegenskaper gjør at den kan etablere seg på nye områder med egnet livsmiljø. Det at man må forvente geografisk dynamikk i hvor arten forekommer over tid, gjør etter vår vurdering arten lite egnet for bruk av virkemiddelet prioritert art. Dette med utgangspunkt i at juridiske restriksjoner på arealbruk knyttes til en observasjon på et gitt tidspunkt, uten at vi kan se at det foreligger noen plan for ajourføring av hvor arten faktisk forekommer. Etter vår vurdering er det viktigere for arter med slike krav til livsmiljø og spredningsevne å sikre at tilstrekkelig mengde med egnet livsmiljø finnes over tid. Dette sett opp imot en statisk forvaltning med forskriftsfesting av et funksjonsområde hvor arten

forekommer på et gitt tidspunkt. Slik forskriften er foreslått vil prioritering av arten heller ikke gi rom for å gjøre vurderinger av om arten forekommer i et egnet livsmiljø hvor den kan utvikles i antall og areal over tid, eller der hvor arten finnes mer eller mindre som et resultat av tilfeldigheter.

Påstanden om at hogstinngrep skal være deterministisk for artens overlevelse på lokaliteter, med påfølgende forslag om strenge begrensninger på skogbruksaktivitet, fremstår som udokumentert og ulogisk gitt at arten forekommer på stein og enkeltrær i beiter mer eller mindre uten skog. Her er det behov for mer kunnskap om artens toleranse for ulike hogstinngrep. Skogeierforbundet stiller seg positive til prosjekter som kan bidra til økt kunnskap om dette og bidrar gjerne i konkrete prosjekter.

Bruk av andre hensiktsmessige virkemidler

Etter vår vurdering eksisterer egnede virkemidler for å ivareta arten gjennom kartlegging og avsetting av viktige livsmiljøer i nøkkelbiotoper, men minst like viktig gjennom krav til konsultasjon av miljødatabaser etter PEFC, som omfatter nær 100 % av hogst og tømmeromsetning. Her skal alle forekomster av truet art (som elfenbenslav) konsulteres av med person med biologisk kompetanse og det skal vurderes om det er behov for å ta hensyn.

Ved å bruke og ev. styrke eksisterende virkemidler etter krav i PEFC- skogstandard mener vi at man vil kunne oppnå en mer hensiktsmessig forvaltning av forekomster av elfenbenslav enn forslaget som nå er på høring. Med utgangspunkt i veiledning til konsultasjon og vurdering av hensyn har man mulighet til å gjøre konkrete vurderinger av forekomstene med hensyn til hvorvidt arten forekommer i et livsmiljø hvor man kan forvente at arten vil kunne overleve og utvikle seg over tid eller ikke. Man vil også ha mulighet til å vurdere ulike tiltak for forvaltning med utgangspunkt i forekomsten, enten dette er at det tas hensyn ved gjennomføring av hogst, at det avsettes et areal som nøkkelbiotop eller at området vurderes for frivillig vern av skog.

Etter vår erfaring vil en prioritering av arten med økologisk funksjonsområde etter bestemmelsene i naturmangfoldloven kunne øke konfliktnivået rundt ivaretagelse av arter i skog. Dette spesielt siden virkemiddelet brukes uten økonomisk kompensasjon eller noen form for prosess som involverer grunneier. Dette vil av erfaring gjøre det vanskeligere å kunne ta i bruk hensiktsmessige virkemidler som frivillig vern eller virkemidler for å sikre skjøtsel av omkringliggende skog med sikte på å styrke forekomstene.

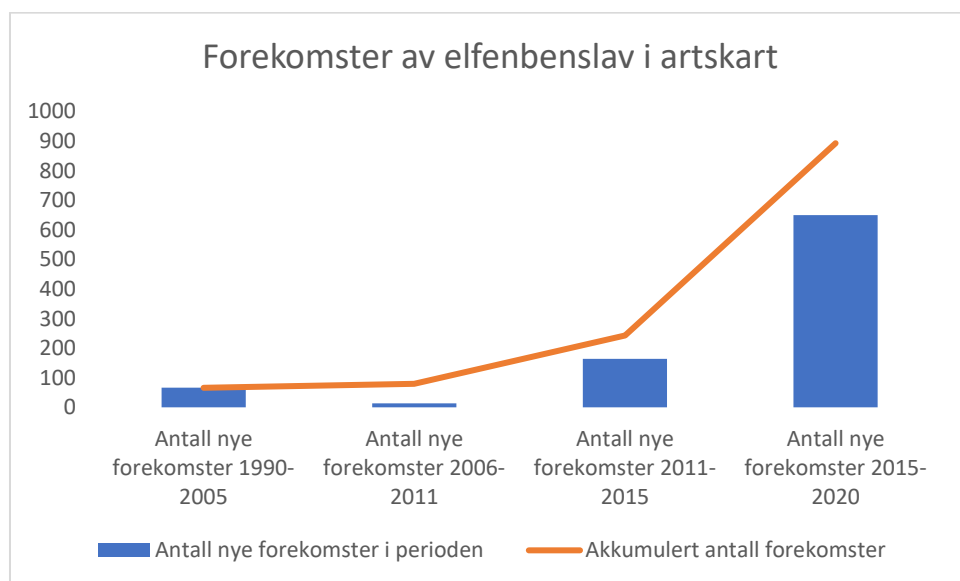
Vi deler ikke departementets vurdering om at prioritering er nødvendig av hensyn til annet arealpress. I offentlige planprosesser skal det gjøres vurderinger av naturmangfoldlovens bestemmelser, det kan gis veiledning til dette arbeidet. Flere av tiltakene som omtales i beslutningsgrunnlaget er omfattet av krav om konsekvensutredning hvor miljøforvaltningen er ansvarlig for kartleggings- og

verdisettingsmetodikk. Miljøforvaltningen bør slik sett være sikret stor innflytelse over annen arealbruk og avveining av hensynet til truet natur opp mot andre viktige samfunnsinteresser

Omfang og økonomiske konsekvenser

Skogerforbundet er uenig i Klima- og miljødepartementets vurdering av de praktiske og økonomiske konsekvensene for skogbruket omtalt i høringsbrevet som «at de hensyn som pålegges skogbruket gjennom oppretting av økologiske funksjonsområder ikke medfører en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk, jf. naturmangfoldloven § 24 første ledd bokstav b.»

For den enkelte skogeier vil oppretting av økologiske funksjonsområder for elfenbenslav, med de strenge restriksjoner på skogbruket som er foreslått i forskriftsutkastet, kunne få betydelige konsekvenser for igangværende bruk. Dette både fordi det legger restriksjoner på arealer i funksjonsområder og fordi slike restriksjoner kan vanskeliggjøre igangværende bruk på arealer utenfor funksjonsområdene. Dette ved at funksjonsområdene hindrer tilgang til andre skogarealer. I tillegg må vi forvente at vi per i dag kun kjenner en liten andel av faktiske forekomster av arten. Dette med utgangspunkt i at en stor andel av skogarealer innenfor utbredelsesområdet ikke er undersøkt av personer med kompetanse på arten. Det må påregnes at antall økologiske funksjonsområder, og dermed den økonomiske konsekvensen for skogeiere, vil øke kraftig i årene som kommer med den økte interessen for kartlegging en status som prioritert art etter vår vurdering vil gi. Dette understøttes av tall fra artsdatabanken (med egen analyse) over antall registrerte funn av elfenbenslav i Norge fordelt på perioder mellom rødlistevurderinger.

Konklusjon

På grunnlag av de overnevnte utfordringene og fordi vi mener det finnes andre mer hensiktsmessige virkemidler som kan bidra til å sikre artens overlevelse i Norge over tid, støtter Norges Skogeierforbund ikke forslaget om forskriftsfesting av elfenbenslav som prioritert art etter naturmangfoldloven.

Forslag om nye utvalgte naturtyper

Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone

Norges Skogeierforbund er enige i vurderingen at åpen grunnlendt kalkmark er en naturtype som i Norge har et svært begrenset forekomstareal kombinert med en utbredelse i områder med stor befolkningstetthet og arealpress. Denne «naturtypen» kan også være en mangel i registreringer av viktige livsmiljøer på kalkrike grunntyper i forbindelse med skogbruksplanlegging. Dette grunnet at registreringer etter MiS-instruksen ofte vil være avgrenset til den produktive skogen.

I beslutningsgrunnlaget er det etter vår vurdering mangelfullt utredet hvilke tiltak som kan ha en negativ påvirkning på naturtypen over tid.

For eksempel ser vi for oss at uttransport av tømmer over naturtypen i mange tilfeller ikke vil medføre negative konsekvenser for artene knyttet til naturtypen over tid, dette begrunnet med at:

- slik transport kan være nødvendig for å skjøtte omkringliggende skogarealer og hindre gjengroing
- transporten kun vil påvirke en liten andel av arealet
- transporten representerer en forstyrrelse av humussjiktet som i prinsippet kan være gunstig for de kalkkrevende artene som finnes her

Dette til forskjell fra vedvarende slitasje som en følge av for eksempel ferdsel, som er dokumentert å kunne redusere artsmangfoldet.

Ved en ev. utvelgelse av «åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone» bør det i tilhørende handlingsplan gjøres en konkretisering av hvilke tiltak som forventes å påvirke naturtypen negativt vektet opp imot ev. konsekvenser for næringsutøvelse på omkringliggende areal. Norges Skogeierforbund imøteser en dialog med miljøforvaltningen om en slik handlingsplan.

Av innspill til forskriftsteksten merker vi oss at det er en henvisning til NiN-systemet for avgrensning av borenemoral-sone. Vi mener den samme henvisningen til avgrensning i NiN-systemet bør gjøres gjeldende også for referansen til det vi oppfatter er hovedtypen i gjeldende versjon av NiN-typesystemet ;T2 Åpen grunnlendt kalkmark, men som i forslaget er omtalt som «jorddekt åpen naturmark», Kalkrikhet bør også oppgis i samsvar med kalktrinn i NiN-definisjon av «svært kalkrik»

Olivinskog

Norges Skogeierforbund mener definisjonen og avgrensingen av Olivinskog er mer omdiskutert i fagmiljøene enn for eksempel «Åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone». Etter vår vurdering av er denne «typen» natur i stor grad basert på forekomsten av et lite utvalg sjeldne arter som forekommer på denne typen ultramafisk berggrunn, men som også hver for seg og til dels sammen forekommer på lokaliteter med annen kalkrik berggrunn utenfor Olivinskogs-definisjonen. Denne naturen er etter det vi er kjent med testet etter kriterier for typifisering i NiN – systemet uten å kvalifisere til å være en egen «type» etter gjeldende typifisering i NiN. Naturen Olivinskog består av iht. artsdatabankens definisjon av hele 10 forskjellige grunntyper i NiN-systemet som tilsier at der er en svært stor variasjon i artsmangfold innenfor typen definert i rødlistearbeidet.

Vi mener med det at det fortsatt er behov for å avklare om funn av noen sjeldne enkeltarter gir tilstrekkelig grunnlag for å definere denne naturen, som en egen «type» natur basert på vitenskapelige kriterier. En eventuell utvelgelse etter naturmangfoldloven vil kreve en lagt mer tydelig avgrensing av denne eventuelle typen skog mot andre typer enn det som foreligger i dag.

Det kan virke som om det i beslutningsgrunnlaget er en oppfatning av at det er en automatikk i at utvalgte naturtyper inngår som nøkkelbiotoper i skogbruket. Her er det viktig å presisere at det i PEFC- skogstandard stilles krav om konsultasjon med miljødatabaser og vurdering av behov for å etablere nøkkelbiotoper ved host i forekomster av utvalgte naturtyper. Det er for øvrig også krav om at eventuell skogbruksaktivitet i utvalgte naturtyper og på arealer med forekomst av prioriterte arter skal skje etter reglene i naturmangfoldloven.

Avslutningsvis vil vi påpeke at vi ser det som en forutsetning at berørte grunneiere får informasjon og kartfestet informasjon om forekomster ved ev. vedtak om prioritering av art eller utvelgelse av naturtype. Dette i tråd med stortingets føringer ved innføring av naturmangfoldloven

Med hilsen for Norges Skogeierforbund

Nils Bøhn Hans Asbjørn Kårstad Sørлие
avdelingsdirektør rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent